

Sygn. akt II CZ 41/14

POSTANOWIENIE

Dnia 4 września 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Barbara Myszka (przewodniczący)

SSN Anna Owczarek

SSN Krzysztof Strzelczyk (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa Gminy D.

przeciwko H. i H. Spółce z ograniczoną

odpowiedzialnością z siedzibą w G.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 4 września 2014 r.,

zażalenia powódki

na wyrok Sądu Apelacyjnego

z dnia 5 marca 2014 r.

1) oddała zażalenie,

**2) pozostawia rozstrzygnięcie o kosztach postępowania
zażaleniowego w orzeczeniu kończącym postępowanie
w sprawie.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 5 marca 2014 r. r. uchylił wyrok Sądu Okręgowego w P. z dnia 28 sierpnia 2013 r. i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania apelacyjnego.

Podstawą rozstrzygnięcia kasatoryjnego było uznanie, że Sąd I instancji nie zbadał i nie wyjaśnił zarzutu potrącenia, natomiast w tym zakresie niezbędne było przeprowadzenie postępowania dowodowego w całości. Według Sądu Apelacyjnego Sąd Okręgowy niezasadnie uznał, że pozwana nie podniosła zarzutu potrącenia składając jednocześnie oświadczenie o potrąceniu wierzytelności.

W zażaleniu na wyrok Sądu Apelacyjnego powódka zarzuciła naruszenie przepisu art. 386 § 4 k.p.c. na skutek błędnego przyjęcia, że Sąd I instancji nie rozpoznał istoty sprawy. Zdaniem skarżącego Sąd I instancji prawidłowo uznał, że nie może być skuteczny zarzut potrącenia zgłoszony w piśmie procesowym, którego odpis został doręczony tylko pełnomocnikowi powoda.

W odpowiedzi na zażalenie, powód wniósł o jego oddalenie i zasądzenie kosztów postępowania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 394¹ § 1¹ k.p.c., zażalenie do Sądu Najwyższego przysługuje w razie uchylenia przez sąd drugiej instancji wyroku sądu pierwszej instancji i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania. W judykaturze jednolicie przyjmuje się, że celem takiego zażalenia jest poddanie kontroli prawidłowości uchylenia wyroku sądu pierwszej instancji i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania, co może mieć miejsce jedynie w przypadkach wskazanych w art. 386 § 2 i § 4 k.p.c., tj. nieważności postępowania w pierwszej instancji, nierozpoznania przez sąd pierwszej instancji istoty sprawy albo niezbędności przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości. Samodzielny charakter i cel wskazanego środka odwoławczego znacząco różni go od skargi kasacyjnej, służącej do merytorycznej kontroli orzeczeń sądu drugiej instancji, co sprawia, że Sąd Najwyższy przy rozpoznawaniu takiego zażalenia nie może oceniać zasadności

oceny prawnej dokonanej przez sąd odwoławczy. Zawężona kognicja Sądu Najwyższego co do zasady obejmuje jedynie ustalenie, czy przyczyna uchylenia wyroku sądu pierwszej instancji i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania przyjęta przez sąd drugiej instancji rzeczywiście stanowi jedną z podstaw przewidzianych w art. 386 § 2 i § 4 k.p.c. uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania sądowi pierwszej instancji (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 7 listopada 2012 r., IV CZ 147/12, OSNC 2013/3/41; z dnia 28 listopada 2012 r., III CZ 77/12, OSNC 2013/4/54; z dnia 19 grudnia 2012 r., II CZ 141/12, niepubl.; z dnia 10 stycznia 2013 r., IV CZ 166/12, niepubl.).

W przedmiotowej sprawie Sąd Apelacyjny uchylił wyrok i przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania, wskazując na nierozpoznanie kwestii dotyczącej potrącenia wierzytelności. To skutkowało uznaniem, że sprawa nie została rozpoznana co do istoty.

Przyczyny nierozpoznania istoty sprawy mogą być różne. Mogą być konsekwencją zaniechania zbadania materialnej podstawy żądania pozwu jak również przyjęcia przez sąd pierwszej instancji przesłanki niweczącej lub hamującej roszczenie (np. prekluzja, przedawnienie, potrącenie, brak legitymacji, prawo zatrzymania) albo zaniechaniu zbadania materialnej podstawy żądania pozwu, (por. m. in. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 23 września 1998 r., II CKN 897/97, OSNC 1999/1/22; wyrok SN z dnia 12 lutego 2002 r., I CKN 486/00, OSP 2003/3/36; z dnia 17 listopada 2004 r., IV CK 229/04, niepubl.; z dnia 21 października 2005 r. III CK 161/05, niepubl.; z dnia 11 lipca 2007 r. III UK 20/07, OSNP 2008 nr 17 - 18, poz. 264; z dnia 10 czerwca 2011 r., II CSK 568/10, Mon. Pr. 2012/10/544-546; z dnia 11 sierpnia 2010 r. I CSK 661/09, niepubl.). Niezbadanie podstawy merytorycznej dochodzonego roszczenia może także wiązać się z tym, iż rozstrzygnięcie zawarte w orzeczeniu sądu nie odnosi się do tego, co było przedmiotem sprawy (por. m. in. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 3 grudnia 2010 r. I CSK 123/10, niepubl.; z dnia 16 czerwca 2011 r., I UK 15/11, niepubl. a także postanowienia 9 listopada 2012 r., IV CZ 156/12, niepubl.; z dnia 26 listopada 2012 r., III SZ 3/12, niepubl.; z dnia 15 lutego 2013 r., I CZ 186/12, niepubl.; z dnia 28 maja 2013 r., V CZ 17/13, niepubl.).

Jak przyjmuje się w judykaturze Sądu Najwyższego, do nierozpoznania istoty sprawy dochodzi także wtedy, gdy sąd pierwszej instancji zaniechał zbadania zarzutów merytorycznych przeciwstawionych zgłoszonemu roszczeniu w tym także zarzutu potrącenia (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14 marca 2013 r. I CZ 7/13, niepubl.). Podkreśla się w nim także , że potrącenie jest przede wszystkim instytucją prawa materialnego. Z tego względu ocena prawna zarzutu potrącenia jest kwestią prejudycjalną dla oceny zasadności powództwa, choć ta ocena nie jest wprost wyrażona w sentencji orzeczenia. Sąd nie może uchylić się od zbadania zasadności potrącenia (art. 498 k.c.) w ramach rozpoznawanej sprawy, co oznacza, że zobowiązany jest ocenić czy istnieje i w jakiej wysokości wierzytelność pozwanego (por. orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 18 grudnia 1973 r., III CRN 272/73, OSNCP 1974, nr 10 poz. 177). Rzeczywiście bez ustalenia istnienia i wysokości każdej z wierzytelności, nie jest możliwa ocena, czy na skutek potrącenia doszło do wzajemnego umorzenia tych wierzytelności w całości bądź w części (zob. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 20 grudnia 2006 r. IV CSK 299/06 niepubl.; z dnia 25 lutego 2005 r., II CK 434/04, OSNC 2006/2/32).

W konsekwencji trafnie Sąd Apelacyjny ocenił, że Sąd pierwszej instancji nie rozpoznał istoty sprawy, ponieważ nie rozpoznał zarzutu potrącenia wierzytelności przysługującej pozwanemu na skutek błędnej oceny, że zarzut ten nie został złożony przez pozwanego.

Z przedstawionych powodów orzeczono, jak w sentencji (art. 398¹⁴ w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c.), pozostawiając orzeczenie o kosztach postępowania zażaleniowego końcowemu rozstrzygnięciu w myśl art. 108 § 2 w zw. z art. 398²¹ i art. 394¹ § 3 k.p.c.